

π. Ιωάννης Ρωμανίδης

Σε πολλούς επικρατεί η αντίληψη ότι η Ορθοδοξία είναι μία από τις πολλές θρησκείες, που έχει σαν κύρια μέριμνά Της την προετοιμασία των μελών της Εκκλησίας για την ζωή μετά θάνατον, να εξασφάλιση δηλαδή μία θέση στον Παράδεισο για κάθε Ορθόδοξο Χριστιανό.

Έτσι θεωρείται ότι το Ορθόδοξο δόγμα προσφέρει μία επί πλέον εξασφάλισι, επειδή είναι Ορθόδοξο, και ότι, αν κανείς δεν πιστεύη στο Ορθόδοξο δόγμα, αυτό είναι ένας επί πλέον λόγος για να πάη στην Κόλασι ο άνθρωπος αυτός, εκτός δηλαδή από το ότι ενδεχομένως θα τον στείλουν εκεί τα προσωπικά του αμαρτήματα.

Όσοι Ορθόδοξοι Χριστιανοί πιστεύουν ότι αυτό το πράγμα είναι η Ορθοδοξία, αυτοί έχουν συσχετίσει την Ορθοδοξία αποκλειστικά με την μέλλουσα ζωή. Και αυτοί δεν κάνουν και πολλά πράγματα σ' αυτήν την ζωή, αλλά περιμένουν να πεθάνουν, για να πάνε στον Παράδεισο, επειδή, όταν ζούσαν, ήταν Ορθόδοξοι Χριστιανοί!

Μια άλλη μερίδα Ορθοδόξων δραστηριοποιείται μέσα στον χώρο της Εκκλησίας ενδιαφερομένη όχι για την άλλη ζωή, αλλά κυρίως γι' αυτήν εδώ την ζωή. Δηλαδή για το πως θα τους βοηθήση η Ορθοδοξία να ζήσουν καλά σ' αυτήν την ζωή. Τέτοιοι Ορθόδοξοι Χριστιανοί προσεύχονται στον Θεό, βάζουν τους παπάδες(1) να κάνουν προσευχές, κάνουν αγιασμούς, παρακλήσεις ευχέλαια κλπ., για να τους βοηθήη ο Θεός να περνάνε καλά σ' αυτήν την ζωή, να μην αρρωσταίνουν, να αποκαθίστανται τα παιδιά τους, να εξασφαλίσουν στα κορίτσια τους μία καλή προίκα και έναν καλό γαμπρό, τα αγόρια τους να βρουν καλές κοπέλλες με καλή προίκα για να παντρευτούν, οι δουλειές τους να πηγαίνουν καλά, το εμπόριο, με το οποίο ασχολούνται, να πηγαίνει καλά, ακόμη και το χρηματιστήριο ή η βιομηχανία τους, κλπ. Οπότε βλέπομε ότι αυτοί οι Χριστιανοί δεν διαφέρουν κατά πολύ από τους πιστούς των άλλων θρησκειών, που κάνουν και εκείνοι τα ίδια περίπου πράγματα(2).

Δηλαδή βλέπει κανείς από τα παραπάνω την Ορθοδοξία να έχη αυτά τα δύο κοινά σημεία με όλα τα άλλα θρησκευόμενα: Πρώτον, το να προπαρασκευάζη τους πιστούς για την ζωή μετά θάνατον, ώστε να πάνε στον Παράδεισο, όπως ο καθένας τον φαντάζεται, και δεύτερον, το να φροντίζη, ώστε οι Χριστιανοί να μην περνούν θλίψεις, στενοχώριες, καταστροφές, αρρώστιες, πολέμους κλπ. σ' αυτήν εδώ τη ζωή, δηλαδή ο Θεός να τα τακτοποιή όλα κατά τις ανάγκες ή τις επιθυμίες τους. Έτσι γι' αυτούς τους δεύτερους, η θρησκεία παίζει μεγάλο ρόλο σ' αυτήν την ζωή και μάλιστα σ' αυτήν την καθημερινή τους ζωή.

Κατά βάθος όμως απ' όλους τους παραπάνω Χριστιανούς ποιος ενδιαφέρεται αν υπάρχει ή δεν υπάρχει Θεός; Ποιος Τον αναζητά; Γι' αυτούς δεν τίθεται θέμα αν υπάρχει Θεός ή όχι, εφ' όσον καλύτερα θα ήταν να υπήρχε Θεός για να μπορούμε να τον επικαλούμεθα και να του ζητούμε να ικανοποιή τις ανάγκες μας, ώστε να πηγαίνουν καλά οι δουλειές μας και να

έχωμε κάποια ευτυχία σ' αυτή την ζωή.

Οπότε βλέπομε ότι ο άνθρωπος έχει μια ισχυρότατη τάση να θέλη να υπάρξει Θεός, να πιστεύη ότι υπάρχει Θεός, διότι είναι μία ανάγκη για τον άνθρωπο να υπάρξει Θεός, για να εξασφαλίξη τα όσα είπαμε. Ε, και εφ' όσον είναι λοιπόν μία ανάγκη για τον άνθρωπο το να υπάρξει Θεός, άρα Θεός υπάρχει!

Αν ο άνθρωπος δεν είχε την ανάγκη ενός Θεού και αν μπορούσε να εξασφαλίση αυτάρκεια των προς το ζην σ' αυτήν την ζωή με κάποιον άλλο τρόπο, τότε δεν ξέρει κανείς πόσοι άνθρωποι θα πίστευαν στον Θεό. Αυτό, γίνεται, εν πολλοίς στην Ελλάδα.

Έτσι βλέπομε, πολλοί άνθρωποι, ενώ πριν ήταν αδιάφοροι ως προς την θρησκεία, προς το τέλος της ζωής τους να θρησκειούν, μετά ίσως από κάποιο γεγονός που τους φόβισε. Διότι πλέον δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς να επικαλούνται να τους βοηθήση κάποιος Θεός, από δεισιδαιμονική δηλαδή πρόληψη. Γι' αυτούς τους λόγους η φύσις του ανθρώπου βοηθά στο να θρησκειή ο άνθρωπος. Αυτό δεν ισχύει μόνο για τους Ορθοδόξους Χριστιανούς, ισχύει για τους πιστούς όλων των θρησκειών. Παντού η φύσις του ανθρώπου είναι η ίδια. Έτσι ο άνθρωπος μετά την πτώση του - εσκοτισμένος όπως είναι κατά φύσιν – μάλλον, παρά φύσιν - ρέπει προς την δεισιδαιμονία.

Τώρα το ερώτημα που ακολουθεί είναι: Που σταματάει η δεισιδαιμονία και που αρχίζει η αληθινή πίστις;

Σ' αυτά τα θέματα οι Πατέρες έχουν σαφείς θέσεις και διδασκαλία. Ένας άνθρωπος, ο οποίος ακολουθεί ή μάλλον νομίζει ότι ακολουθεί την διδασκαλία του Χριστού και απλώς πηγαίνει στην Εκκλησία κάθε Κυριακή, που κοινωνεί κατά τακτά διαστήματα, που χρησιμοποιεί τους παπάδες για να του κάνουν αγιασμούς, ευχέλαια κλπ(3), χωρίς να εμβαθύνη σ' αυτά, παραμένοντας στο γράμμα του νόμου και όχι στο πνεύμα του νόμου, αυτός ωφελείται ιδιαίτερα από την Ορθοδοξία; Μετά ένας άλλος, ο οποίος προσεύχεται αποκλειστικά για την μέλλουσα ζωή για τον εαυτό του και για τους άλλους και αδιαφορεί τελείως γι' αυτήν την ζωή, αυτός πάλι ωφελείται ιδιαίτερα από την Ορθοδοξία;

Η μία τάσις εκπροσωπείται από τον παπά της ενορίας και όσους μαζεύονται γύρω του με το παραπάνω πνεύμα και η άλλη εκπροσωπείται από έναν Γέροντα σε μοναστήρι, συνήθως κάποιον αρχιμανδρίτη, που βρίσκεται σε σύνταξι και περιμένει να πεθάνη, με μερικούς μοναχούς γύρω του(4).

Εφ' όσον οι δύο αυτές τάσεις δεν είναι επικεντρωμένες γύρω από την κάθαρσι και τον φωτισμό, από πατερικής απόψεως, είναι λανθασμένες ως προς εκείνο που επιδιώκουν. Όσο όμως είναι επικεντρωμένες γύρω από την κάθαρσι και τον φωτισμό και εφαρμόζουν την Ορθόδοξη Πατερική ασκητική αγωγή για την απόκτησι της νοεράς προσευχής, τότε μόνον τα πράγματα τίθενται πάνω σε ορθή βάση. Αυτές οι δύο τάσεις είναι υπερβολές προς τα δύο άκρα. Δεν έχουν αυτές οι τάσεις κοινόν άξονα. Ο κοινός άξονας που διακρατεί την Ορθοδοξία και διατηρεί την συνοχή της, ο ένας και μοναδικός της άξονας επάνω σε όλα τα θέματα που την απασχολούν και ο οποίος τοποθετεί τα πράγματα πάνω σε ορθή βάση, όταν λαμβάνεται υπ' όψιν, είναι ο άξονας: Κάθαρσις – φωτισμός - θέωσις.

Οι Πατέρες δεν ενδιαφέρονται για το τι θα συμβή στον άνθρωπο μετά θάνατον αποκλειστικά, αλλά εκείνο κυρίως που τους ενδιαφέρει είναι το τι θα γίνη ο άνθρωπος σ' αυτήν τη ζωή. Μετά θάνατον δεν υπάρχει θεραπεία του νοός, οπότε πρέπει σ' αυτήν τη ζωή να αρχίση η θεραπεία, διότι «εν τω Άδη ουκ εστι μετάνοια». Γι' αυτό η Ορθόδοξη Θεολογία δεν είναι υπερκοσμική ούτε μελλοντολογική ούτε εσχατολογική, αλλ' είναι καθαρά ενδοκοσμική. Διότι το ενδιαφέρον της Ορθοδοξίας είναι για τον άνθρωπο σ' αυτόν τον κόσμο, σ' αυτήν την ζωή, όχι μετά θάνατον.

Τώρα η κάθαρσις και ο φωτισμός για ποιον λόγο χρειάζονται; Για να πάη ο άνθρωπος στον Παράδεισο και να αποφύγη την Κόλασι; Γι' αυτό χρειάζονται; Εις τι συνίσταται η κάθαρσις και ο φωτισμός και για ποιον λόγο επιδιώκονται από τους Ορθοδόξους; Για να βρη κανείς τον λόγο και να δώση απάντησι στην ερώτησι αυτή, πρέπει να κατέχη το βασικό κλειδί, το οποίο είναι τούτο: Όλοι οι άνθρωποι επάνω στην γη έχουν το ίδιο τέλος από Ορθόδοξη θεολογική άποψη. Είτε είναι κανείς Ορθόδοξος είτε είναι Βουδδιστής είτε Ινδουϊστής είτε αγνωστικιστής είτε άθεος, ο,τιδήποτε και αν είναι, δηλαδή κάθε άνθρωπος επάνω στην γη, είναι προωρισμένος να δη την δόξα του Θεού. Θα δη την δόξα του Θεού κατά το κοινό τέλος της ανθρωπότητας κατά την Δευτέρα Παρουσία του Χριστού. Όλοι οι άνθρωποι θα δουν την δόξα του Θεού, και από αυτής της απόψεως έχουν το ίδιο τέλος. Όλοι βέβαια θα δουν τη δόξα του Θεού, αλλά με μία διαφορά: Οι μεν σεσωσμένοι θα δουν την δόξα του Θεού ως Φως γλυκύτατον και ανέσπερον, οι δε κολασμένοι, θα δουν την ίδια δόξα του Θεού ως πυρ καταναλίσκον, σαν φωτιά που θα τους καίη. Αυτό, το ότι όλοι θα δούμε την δόξα του Θεού, είναι ένα αληθινό και αναμενόμενο γεγονός. Το να δη κανείς τον Θεό, δηλαδή την δόξα Του, το Φως Του, αυτό είναι κάτι που θα γίνη είτε το θέλομε είτε όχι. Η βίωσις όμως αυτού του Φωτός θα είναι διαφορετική στους μεν από τους δε.

Οπότε το έργο της Εκκλησίας και των παπάδων δεν είναι να μας βοηθήσουν να δούμε αυτήν την δόξα, διότι αυτό θα γίνη οπωσδήποτε. Το έργο της Εκκλησίας εστιάζεται στο πως θα δη ο κάθε άνθρωπος τον Θεόν. Όχι στο αν θα δη τον Θεόν. Δηλαδή το έργο της Εκκλησίας είναι να κηρύττη στους ανθρώπους ότι υπάρχει Θεός αληθινός, ότι ο Θεός αποκαλύπτεται είτε ως Φως είτε ως πυρ καταναλίσκον, ότι όλοι οι άνθρωποι κατά την Δευτέρα Παρουσία του Χριστού θα δούμε τον Θεόν(5), και να προετοιμάζη τα μέλη της, ώστε να δουν τον Θεόν όχι σαν φωτιά, αλλά σαν Φως(6).

Αυτή η προετοιμασία των μελών της Εκκλησίας, καθώς και όλων των ανθρώπων, που θέλουν να δουν τον Θεόν ως Φως, είναι στην ουσία της μία θεραπευτική αγωγή, η οποία πρέπει να αρχίση και να τελειώση σ' αυτήν τη ζωή. Πρέπει σ' αυτήν τη ζωή να γίνη η θεραπεία και να περατωθή. Διότι μετά θάνατον ουκ εστι μετάνοια. Αυτή η θεραπευτική αγωγή είναι η ουσία και το κύριο περιεχόμενο της Ορθοδόξου Παραδόσεως ως και η κύρια μέριμνα της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Συνίσταται δε και αποτελείται από τα ακόλουθα τρία στάδια πνευματικής αναβάσεως: Την κάθαρσι από τα πάθη, τον φωτισμό από την Χάρι του Αγίου Πνεύματος, και την θέωσι, πάλι από την Χάρι του Αγίου Πνεύματος. Συμβαίνει δε και τούτο: Αν δεν φθάση κανείς τουλάχιστον σε κατάστασι μερικού φωτισμού, σ' αυτήν την ζωή, δεν μπορεί να δη τον Θεόν σαν Φως ούτε σ' αυτήν την ζωή, αλλά ούτε και στην άλλη ζωή(7).

Ετσι είναι φανερό ότι οι Πατέρες της Εκκλησίας ενδιαφέρονται για τον άνθρωπο όπως

είναι σήμερα, αυτήν την στιγμή. Και εκείνος, που χρειάζεται θεραπεία, είναι ο κάθε άνθρωπος, ο οποίος έχει και την ευθύνη ενώπιον του Θεού να αρχίσει αυτό το έργο σήμερα, σ' αυτήν την ζωή, διότι σ' αυτήν την ζωή μπορεί. Όχι μετά θάνατον. Και αυτός ο ίδιος ο άνθρωπος είναι εκείνος, που θα αποφασίσει για το αν θα ακολουθήσει αυτόν τον δρόμο της θεραπείας ή όχι.

Ο Χριστός είπε: « Εγώ ειμί η οδός»(8). Η οδός προς τι; Όχι μόνον προς την άλλη ζωή. Ο Χριστός είναι πρώτα η οδός σ' αυτήν την ζωή. Ο Χριστός είναι η οδός προς τον Πατέρα Του και Πατέρα μας. Ο Χριστός αποκαλύπτεται στον άνθρωπο πρώτα σ' αυτήν την ζωή και του δείχνει τον δρόμο προς τον Πατέρα. Αυτός ο δρόμος είναι ο ίδιος ο Χριστός. Αν ο άνθρωπος δεν δει τον Χριστόν σ' αυτήν την ζωή τουλάχιστον με την νοερά αίσθηση, δεν θα δει τον Πατέρα, δηλαδή το Φως του Θεού ούτε στην άλλη ζωή(9).

(1): Η χρήση του όρου αυτού από τον π. Ιωάννη δεν είναι υποτιμητική. Είχε συνηθίσει ήδη από τις Η.Π.Α., όπου έζησε από ηλικίας τριών μηνών, εμεγάλωσε, εσπούδασε και ανδρώθηκε, να χρησιμοποιεί έτσι αυτόν τον όρο. Στο Άγιον Όρος επίσης χρησιμοποιείται κατά κόρον η λέξη παπάς, χωρίς καθόλου μειωτικό περιεχόμενο. Το αντίθετο μάλιστα.

(2): Ο λόγος του π. Ιωάννου, όπως αναφέραμε ήδη στον Πρόλογο, είναι μερικές φορές καυστικός.

(3): Τα οποία βέβαια κάνουν και οι πραγματικοί Ορθόδοξοι Χριστιανοί, και δεν είναι κακό το να θέλη να κάνει κανείς αυτά· κακό είναι το να μένει μόνο σ' αυτά.

(4): Που είναι δηλαδή ο πνευματικός τους πατέρας και οι μοναχοί του είναι άσχετοι με τον Ησυχασμό.

(5): Βέβαια μερική εμπειρία της θέας αυτής του Θεού έχουν όλοι οι άνθρωποι αμέσως μετά την έξοδο της ψυχής τους από το σώμα, δηλαδή μετά τον βιολογικό θάνατο.

(6): Βλ. Νικήτα Στηθάτου, Φιλοκαλία, Δ', έκδ. Αστέρως, 1976, σ. 134, § 79.

(7): Βλ. Αγίου Συμεών νέου θεολόγου, Ευρισκόμενα, Λόγος 75ος. Εκεί διαβάζουμε: «Τοσούτον της Εκείνου θέας εκπέσομεν, κατά την αναλογίαν της εκάστου ημών απ' εντεύθεν αμβλυωπίας, καθ' όσον του φωτός αυτού εκουσίως εαυτούς υστερήσαμεν εν τη παρούση ζωή».

(8): Ιω. 14, 6.

(9): Βλ. Μητρ. Ιεροθέου (Βλάχου), Το Πρόσωπο στην Ορθόδοξη Παράδοση, έκδοσις Μονής Γενεθλίου της Θεοτόκου, Λεβάδεια, 1994, σ. 162. «... Με την Δευτέρα Παρουσία του Χριστού θα αναστηθούν όλοι οι άνθρωποι και θα κριθούν για τα έργα τους. Οι αμαρτωλοί που δεν απέκτησαν πνευματικό οφθαλμό, δεν θα εξαφανισθούν. Θα παραμείνουν ως πρόσωπα οντολογικά, αλλά όμως δεν θα έχουν μέθεξη Θεού. Οι δίκαιοι θα έχουν μέθεξη και κοινωνία με τον Θεό. Όπως λέγει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, οι αμαρτωλοί θα ζήσουν το "αεί φευ

είναι”, ενώ οι δίκαιοι το “αεί ευ είναι”.